

گزاره برگ ۱ پایداری منابع مالی سلامت براساس تحلیل فضای بودجه‌ای^۲

کشور را به خطر انداخته است؟ یا تأثیر سویی بر دیگر بخش‌های اقتصادی دارد یا خیر؟

به‌طور معمول، جهت ایجاد فضای بودجه‌ای برای بخش سلامت، چند راه کلی وجود دارد. از جمله: ۱. رشد تولید ناخالص ملی^۳ کشور و افزایش درآمدهای مالیاتی؛ ۲. اولویت‌فائل شدن برای بخش سلامت و افزایش سهم آن از بودجه کشور؛ ۳. استقراض (داخلی و خارجی) و دریافت کمک‌های بین‌المللی؛ ۴. بهبود کارایی در بخش سلامت و کاهش هزینه‌های غیرضروری.

۲. نتایج تحلیل

برای بررسی توانایی کشور در بهبود حفاظت مالی مردم، توانایی کشور برای ایجاد فضای بودجه‌ای با استفاده از منابع اصلی مورد بررسی قرار گرفت. شکل اول، شاخص‌های اقتصادی کلان ایران را براساس آخرین آمارهای صندوق بین‌المللی پول نشان می‌دهد. براساس یافته‌ها، توانایی ایران برای افزایش درآمد کشور در آینده با چالش همراه است. طبق پیش‌بینی این صندوق، رشد تولید ناخالص ملی کشور با نوسان همراه بوده و تا پایان سال ۱۳۹۵ به ۴ درصد می‌رسد. درصد تغییرات سالانه تولید ناخالص ملی هم به‌طور میانگین در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۲، بالغ بر ۲/۵ درصد خواهد بود. با توجه به این شکل، ایجاد فضای بودجه‌ای جدید از طریق استقراض دولت هم محدود بوده، چراکه تراز مالی دولت منفی است و ایجاد فضای اضافی با کاهش یا لغو بدهی‌های دولت چالش‌برانگیز است، زیرا این بدهی‌ها تا سال ۱۳۹۷ عملاً در حال افزایش هستند.

کمبود منابع و پایدار نبودن منابع بخش سلامت، همواره یکی از موانع دستیابی به پوشش همگانی سلامت در کشورهای با درآمد پایین و متوسط محسوب می‌شود. این دغدغه‌ها سبب شده است که صاحب‌نظران علم اقتصاد به دنبال یافتن پاسخ برای چنین سؤالاتی باشند: «تأثیر شاخص‌های اقتصادی کلان بر بخش سلامت کشور چیست؟» یا این که «تا چه حد هزینه‌های عمومی و خصوصی سلامت بر شاخص‌های کلان اقتصادی کشور تأثیر گذارند؟»

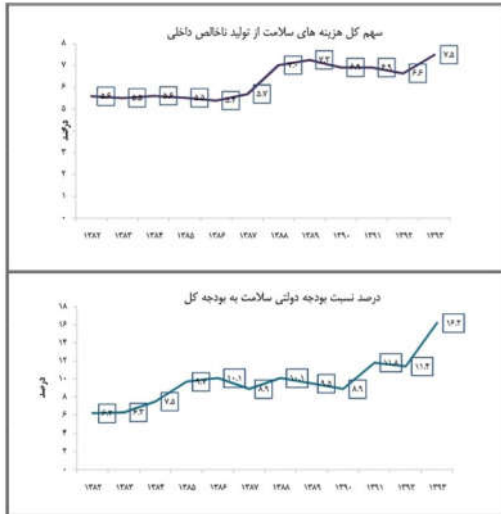
یکی از دغدغه‌هایی که با شروع طرح تحول در کشور ما همواره مطرح شده، بحث تداوم‌پذیری طرح و توانایی دولت برای تأمین منابع مالی لازم برای اجرا و ادامه طرح در آینده است. در پاسخ به این سؤال و سؤالات ذکر شده در بالا، می‌توان از تحلیل‌های اقتصادی کلان همچون تحلیل فضای بودجه‌ای بهره برد.

۱. تحلیل فضای بودجه‌ای

در علم اقتصاد، این اصطلاح بیانگر انعطاف‌پذیری دولت در انجام مخارج عمومی است و به‌طور معمول در زمینه رفاه مالی دولت مصداق دارد. به عبارت دیگر، فضایی در بودجه دولت است که امکان فراهم کردن منابع برای تحقق هدف مورد نظر را میسر می‌کند؛ البته بدون این که با خطر از دست دادن پایداری موقعیت مالی و ثبات اقتصادی همراه باشد. این تحلیل در بخش سلامت مشخص می‌کند که توانایی دولت برای افزایش هزینه‌ها در کوتاه‌مدت و میان‌مدت در بخش سلامت چگونه است و این که آیا این افزایش در بلندمدت قدرت پرداخت بدهی

شکل شماره ۲. هزینه‌های سلامت ایران از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۳

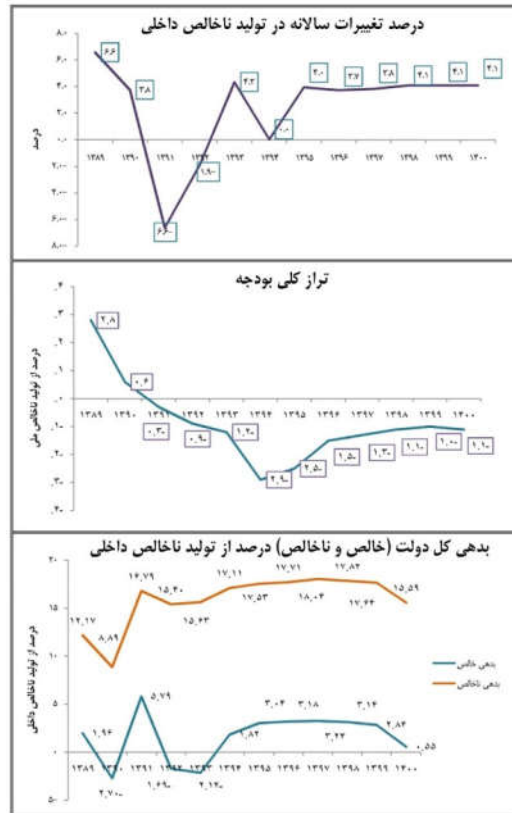

علاوه بر این، مقایسه میزان رشد هزینه‌های بخش سلامت و مؤلفه‌های اساسی آن (هزینه عمومی و خصوصی) نسبت به تولید ناخالص ملی کشور، حاکی از آن است که هزینه‌های بخش سلامت سریع‌تر از اقتصاد کشور رشد داشته و این امر سبب وجود کتس در کل نسبت‌های تولید ناخالص ملی به هزینه‌های بخش سلامت شده است. به علاوه، هزینه‌های خصوصی بخش سلامت نسبت به هزینه‌های عمومی آن با رشد بیشتری همراه بوده است.

جدول شماره ۱. کتس اسمی برای سال ۱۳۹۳

۱/۵	درصد رشد هزینه‌های سلامت در مقایسه با تولید ناخالص داخلی
۱/۳	درصد رشد هزینه دولت در بخش سلامت در مقایسه با تولید ناخالص داخلی
۱/۷	درصد رشد هزینه‌های خصوصی سلامت در مقایسه با تولید ناخالص داخلی

شکل شماره ۱. شاخص‌های کلان اقتصادی ایران در فاصله سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۰

شکل شماره دو، توانایی ایران را در تخصیص بیشتر منابع به بخش بهداشت و درمان نشان می‌دهد. براساس این تحلیل، علی‌رغم وجود برخی نوسان‌ها، هزینه‌های کل سلامت به‌عنوان درصدی از تولید ناخالص ملی به‌طور مداوم در فاصله سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۳ افزایش یافته است. طبق این شکل، سهم سلامت از کل هزینه‌های دولت نیز به‌طور مرتب افزایش پیدا کرده و هم‌اکنون به سقف ۱۵ درصد (حداکثر سقف تعیین‌شده از سوی سازمان جهانی بهداشت) رسیده است. این افزایش سهم سلامت از هزینه‌های دولت، سؤال و نگرانی در خصوص توانایی دولت برای حفظ و تداوم این هزینه‌ها را ایجاد کرده است.

منابع مبتنی بر پیش‌پرداخت و تجمیع خطرات در دستور کار وزارت بهداشت قرار بگیرد.

نتیجه‌گیری

براساس نتایج تحلیل فضای بودجه‌ای، حفظ و تداوم سطح کنونی بودجه اختصاصی به بخش سلامت در آینده با چالش همراه خواهد بود. با این که رشد تولید ناخالص ملی در پنج سال آینده متعادل خواهد بود، تراز مالی دولت منفی است و پیش‌بینی می‌شود که بدهی عمومی دولت تا سال ۱۳۹۷ با افزایش توأم باشد. به‌علاوه، افزایش سهم بودجه بخش سلامت از بودجه کل دولت نیز با چالش همراه خواهد بود، چراکه این رقم در حال حاضر به بالاترین سطح خود رسیده است. به همین دلایل، جهت بهبود فضای مالی بخش سلامت، دولت باید به اتخاذ راهکارهایی برای افزایش کارایی در این بخش متوسل شود. طبق تخمین سازمان جهانی بهداشت، حدود ۲۰ تا ۴۰ درصد از منابع بخش سلامت کشورها درست مصرف نشده و بیهوده تلف می‌شود. مقوله کارایی و افزایش آن در بخش بهداشت و درمان مقوله پیچیده‌ای است، زیرا هم اندازه‌گیری کارایی با مشکل همراه است، هم طراحی و پیاده‌سازی راهبردهای مناسب جهت افزایش آن به راحتی امکان‌پذیر نیست. با این حال تجارب موفقیتی در دنیا مانند خرید راهبردی خدمات، اصلاح سازوکارهای پرداخت و تجمیع منابع وجود دارد که حاکی از افزایش کارایی این بخش و افزایش فضای بودجه‌ای آن هستند. در کشور ما نیز لازم است به‌منظور افزایش فضای بودجه‌ای بخش سلامت و بهبود عملکرد مجموعه بهداشت و درمان، به‌کارگیری ساز و کارهایی همچون پرداخت مبتنی بر عملکرد و حرکت از پرداخت فی فور سرویس مبتنی بر تعرفه به پرداخت کیس‌محور و در نهایت DRG و اصلاح روش‌های ناکارای پرداخت از جیب در زمان دریافت خدمت به ساز و کارهای سازمان یافته‌تر تجمیع